

Critic's Point

Ἐλευθέριος Βενιζέλος καὶ Ἑλληνικὴ Μουσική.

1/2015.

τοῦ ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΕΩΤΣΑΚΟΥ.

ΑΚΡΙΒΕΣΤΕΡΑ Ο ΤΙΤΛΟΣ τῆς πρώτης συναυλίας τῆς Κρατικῆς Ὀρχήστρας Ἀθηνῶν (ΚΟΑ) καὶ πρώτης μουσικῆς ἐκδηλώσεως τοῦ 2015, ἦταν: *Ἀπὸ τὸν Βενιζέλο τῆς Κρήτης στὴν Κρήτη τοῦ Βενιζέλου*. Ἐντασσόταν ἑτεροχρονισμένα στὶς ὅποιες ἐκδηλώσεις ἔγιναν ἢ... θὰ γίνουν (ρωμέϊκο, εἴμαστε...) γιὰ τὴν περυσινὴ 150ῆ ἐπέτειο τῆς γεννήσεως τοῦ ἐπιφανοῦς πολιτικοῦ (γ. Μουρνιές, Κρήτης, 18 Αὐγούστου 1864—θ. Παρίσι, 18 Μαρτίου 1936), πρᾶγμα ποὺ ἀποσιωποῦσε τὸ πρόγραμμα. Παρωνυχίς καὶ... *guarda e passa*, ὡς θὰ συνιστοῦσεν ὁ μέγας Φλωρεντινὸς τῶν 13ου-14ου αἰ. Πρόγραμμα, ἐκόντων-ἀκόντων τῶν δύο τελευταίων Κρατικαρχῶν, ἑλληνικὸ μὲ ἔργα κυρίως κρητικῆς πνοῆς ἢ ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὸν τιμώμενο. Ἀρχιμουσικὸς (αὐτονόητα..) ὁ μόνος, δυστυχῶς ἱεραπόστολος τῆς Ἑλληνικῆς μουσικῆς **Βύρων Φιδετζῆς** ποὺ ὀλοκλήρωσε τὸ ωραιότατο καὶ σπάνιο πρόγραμμα, μὲ ἓνα ἄγνωστο στὸ ἑλληνικὸ κοινὸ συμφωνικὸ ἀριστούργημα Ντβόρζακ. Ἐκτελέσεις ἀπὸ νήτης μέχρι ὑπάτης ἀκρῶς ἐπιμελημένες, ἀναγνώσεις καθαρότατες ποὺ ὅμως γιὰ νιοστὴ φορὰ ἐπισήμαναν ἐλαττώματα ἀκουστικῆς τοῦ Μεγάρου, μὴ ἀντιληπτὰ στὶς ἀρχές τῆς λειτουργείας του: ἀπὸ τὸ *φόρτε* καὶ πάνω ἂν τὰ ντεσιμπέλ λίγων (σχετικὰ μὲ μπάντα) χαλκίνων, ἀπειλοῦν ἐμφανῶς νὰ σκεπάσουν τὸ πολὺ μεγαλύτερο σῶμα τῶν ἐγγόρδων, σχεδὸν ἐξαφανίζουσι τὰ ξύλινα πνευστά, ἰδίως τὰ σόλι τους. Τὰ ἔργα:

1. ΚΟΥΜΕΝΤΑΚΗΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ (γ. 1959): «*Amor Fati*» (πρὸ τοῦ 2010), γιὰ ὀρχήστρα ἐγγόρδων, ξυλίνων καὶ κόρνων. Ἡ τρίτη ἢ τέταρτη φορὰ ποὺ ἀκοῦμε τὸ ἔργο, ἐμπνευσμένο ἀπὸ ἓνα ἀπόσπασμα τοῦ Νίκου Καζαντζάκη ἀπὸ τὴν *Ἀναφορά στὸ Γκρέκο*, ὅπου αἰγαιοπελαγίτικη αὖρα

συνδιαλέγεται με φλοίσβισμα ρυακιῶν, ἐπικυρώνει τὴ διαχρονικὴ του ἀκροασιμότητα ἐνῶ ἡ σύνυπαρξή του μετὰ τὰ ἄλλα ἔργα τοῦ προγράμματος τὸ ἀναδεικνύει σὲ κλασσικὴ σελίδα τῆς μουσικῆς μας.

2. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΔΗΜΗΤΡΗΣ (1896-1970): *Κρητικὴ Γιορτὴ* γιὰ πιάνο (Μάϊος 1919), σὲ ἐνορχήστρωση (1928) ΝΙΚΟΥ ΣΚΑΛΚΩΤΑ (1904-1949). Πόσα χρόνια εἴχαμε νὰ ἀκούσουμε αὐτὴ μεγάλη σελίδα ἑλληνικῆς μουσικῆς; Τὸ λαϊκὸ στοιχεῖο γίνεται ἀπλὸ ἐφαλτήριο συναρπαστικῆς πρωτοτυπίας καὶ δραματικότητος ἀναπτύξεων μιᾶς προσωπικῆς ἐμπνεύσεως, ὑπερφωμένης ἀπὸ τὴν ἐφάμιλλή της σκαλκώτεια ἐνορχήστρωση.

3. ΑΚΡΙΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ Κρήτης, τραγουδημένο ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Ἐλευθέριο Βενιζέλο καὶ...ὠραιότατα ἐνορχηστρωμένη ἀπὸ τὸ μουσικολόγο καὶ κλαρινεττίστα ΓΙΑΝΝΗ ΣΑΜΠΡΟΒΑΛΑΚΗ!. Δὲν εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὸ Ὁ Διγενῆς ψυχομαχεῖ, ἀπὸ τὰ ἀριστουργήματα τῆς παγκόσμιας ποιήσεως, στὴ ριζίτικη καὶ ὠραιότερη ἀπὸ τὶς ἀρκετὲς ἐκδοχὲς του, τραγουδημένο ἀπὸ τὸ μεγάλο Ἑλληνο πολιτικὸ καὶ ἠχογραφεμένο; δὲν ἀναφερόταν πότε! Ἡ ἐκπληξὴ τῆς βραδιάς: μιὰ εὐήχη, εὐάρθρη, πλούσια καὶ μουσικότητα φωνὴ ἐνίοτε ἐπαγγελματία βαθυφώνου, στοὺς ἀντίποδες τῶν φωτογραφιῶν τοῦ Βενιζέλου, πού μᾶς τὸν παρουσιάζουν εὐθραυστα μικρόσωμο, μετὰ ἀριστοκρατικὴ φυσιογνωμία καὶ λεπτότητα, ὑπογραμμισμένες περισσότερο ἀπὸ τὸ ζωηρὸ του βλέμμα πίσω ἀπὸ τὰ ματογυῶλια μετὰ τὸ συρμάτινο σκελετὸ καὶ τὸ λευκὸ του γενάκι.

4. ΚΑΛΟΜΟΙΡΗΣ, ΜΑΝΩΛΗΣ (1883-1962): *Τρίπτυχο* γιὰ ὄρχηστρα (1937, α' ἐκτ. Κ.Ο.Α., 28.2.1943). Ἀφιερωμένο στὴ μνήμη τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου. Ἴσως ὁ ἴδιος ὁ συνθέτης δὲν τὸ ἔδωσε γιὰ ἐκτέλεση τὸ 1937-40, λόγῳ τοῦ καθεστῶτος τῆς 4ης Αὐγούστου, μετὰ τὸ ὁποῖο, καίτοι βενιζελικότατος, καλλιέργησε ἀριστες σχέσεις. Ὅπως δὲ ποτε τοῦλάχιστον τὰ δύο πρῶτα μέρη ἀντιπροσωπεύουν τὸ μεγάλο Καλομοίρη I. *Πρελούντιο*. Α' θέμα ὑπέροχη χρωματικὴ καντιλένα ξομπλιασμένη μετὰ τριημιτόνια. Ἡ εἴσοδος τῆς ἄρπας, δείγμα ὑπέροχου συνθετικοῦ timing. Ἐεπνοϊσμένο τὸ σόλο ἀγγλικοῦ κόρνου (β' θέμα). *Ἰντερλούντιο*-Πένθιμο ἐμβατήριο, εὐαπομνημόνευτο, μετὰ εὐστοχα φευγαλέες ὑπομνήσεις τοῦ μείζονος τρόπου, καὶ ἓνα ὠραιότατο ντουέτο ἄρπας καὶ α' βιολιοῦ. III. *Ποστλούντιο*. Καίτοι ὁμοιογενέστατης γραφῆς πρὸς τὰ δύο προηγούμενα, μεγαλόστομο καὶ φλύαρο: ὁ Βενιζέλος, ὅσο κι' ἂν

ὑποστήριξε *σκανδαλωδῶς* (γνωρίζουμε ἄριστα τί γράφουμε!) τὸ συνθέτη, ἰδιοσυγκρασιακὰ δὲν πρέπει νὰ θύμιζε τὸν πληθωρικὸ Καλομοίρη. Σίγουρα ὑπαινισσόταν πολὺ περισσότερα, ἀπευθυνόμενος ὄχι μόνον στὸ κοινὸ ἀλλὰ σὲ ἄλλους (γιὰ μιὰ μόνον φορά τοὺς ἀποσιωποῦμε...) ὅταν ὕστερα ἀπὸ τὰ ἐνθουσιώδη χειροκροτήματα σήκωσε ψηλά τὴν παρτιτούρα καὶ φώναξε: *Αὕτὴ εἶναι ἡ Ἑλληνικὴ Μουσικὴ.*

5. NTBOPZAK, ANTONIN ΛΕΟΠΟΛΤ (Dvořák Antonín Leopold 1841-1904): Συμφωνία ἄρ. 5, φα μείζ., ἔργο 76 (γράφτηκε: 15.6-23. 1875, ἀναθ. 1885· α' ἐκτ. Πράγα, 25.3.1879, ὀρχήστρα «Filharmonie», ἀρχιμουσικός: Adolf Cech). Καίτοι τὸ πρόγραμμα δὲν ἀνέφερε τίποτε σχετικὸ, πιθανότατα πρωτοπαιζόταν ἀπὸ τὴν ΚΟΑ. I. Μέρος: *Allegro ma non troppo*, ἀποκαλύπτει τὸν 34χρονο Ντβόρζακ, πηγαῖο μελωδιστὴ, μεγάλο τεχνίτη τῶν ἀναπτύξεων, προσωπικότατον ἐνορχηστρωτὴ. II. *Andante con moto*: ὑπέροχη καντιλένα σὲ ἐλάσσονα (βιόλες-βιολοντσελλα), ἀνάπτυξή της μὲ μετατροπῆς ποὺ ἀνεβαίνουν καθ' ἡμιτόνια, μὲ γοητευτικὸ μεσαῖο τμήμα σὲ μείζονα. III. *Scherzo. Allegro scherzando*, σι ὕφ. μείζ. Πνοὴ ἀνοιξιάτικης αὐρας, ωραία ἀναπόληση τῶν σκέρτσι τοῦ Μέντελσον, μὲ τὴ νεραϊδένια ἐλαφράδα. IV. *Finale. Allegro molto*, μὲ ἀπροσδόκητη μεταστροφή σὲ δραματικότατο ἐλάσσονα, συναρπάζουσα ἀντιστοιχία (ἢ ἀντίθεση;) μὲ τὸν ἐλάσσονα τοῦ β' μέρους. Σὲ ἄρκετὰ σημεία ἡ ἀκουστικὴ τῆς αἰθούσης (ἂς μὴ ξεγελιόμαστε πιά!) ὑπερπροέβαλλε φορτισίσσιμι, χωρὶς αὐτὸ νὰ ἀναδεικνύει ἀκριβῶς τὸ δομικὸ ἢ ἀρχιτεκτονικὸ τους ρόλο, ὅπως διάφορο ἐκείνου τοῦ κορυφώματος. Μάτην ἀναζητήσαμε τὸ ἔργο στὸ YouTube γιὰ νὰ τὸ ξανακούσουμε. Πρᾶγμα ποὺ δικαιώνει στὴ νιοστὴ τὴν ἐπιλογὴ τοῦ ἀγαπητοῦ Φιδετζῆ. (Αἴθουσα ΧΔΛ., 9.1.2015).
